

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 22/2022. (X. 19.) AB HATÁROZATA

a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 15. § (1) bekezdés *b*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Salamon László* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 15. § (1) bekezdés *b*) pontja alaptörvény-ellenes, ezért azt 2023. március 31-i hatállyal megsemmisíti.
2. Az Alkotmánybíróság a Győri Járásbíróság 0801-56.Vh.2219/2021. számon folyamatban lévő egyedi ügyben történő alkalmazási tilalom kimondására irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Győri Járásbíróság (a továbbiakban: indítványozó) az előtte 0801-56.Vh.2219/2021. számon folyamatban lévő végrehajtás iránti eljárást felfüggesztette, és egyidejűleg az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 15. § (1) bekezdés *b*) pontjának „a polgári jogi igénynek helyt adó” szövegrésze alaptörvény-ellenességének a megállapítása és megsemmisítése, továbbá az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben történő alkalmazásának a kizárása iránt.
- [2] A konkrét ügy előzménye a Győri Járásbíróságon közúti baleset gondatlan okozásának vétsége miatt lefolytatott büntetőeljárás volt, amelyben a vádat pótmagánvádló képviselte. A bíróság B.351/2020/15. számú, 2021. március 4-én meghozott – és fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett – határozatával a vádlottat felmentette. A vádlott meghatalmazott védővel járt el. A meghatalmazott védő benyújtotta a bíróságnak a pótmagánvádló fellépése után keletkezett védői díjról és költségről szóló kimutatást. A büntetőügyben eljáró bíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 671. § 15. pontja szerinti egyszerűsített felülvizsgálati eljárásban Bpk.339/2021/2. számú, 2021. március 30-án meghozott határozatában rendelkezett a 90 000 forint összegű védői díj és költség megállapításáról és annak viseléséről.
- [3] A pótmagánvádló fellépését követően keletkezett védői díjat és költséget mint bűnügyi költséget a B.351/2020/15. számú ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül a pótmagánvádló köteles megtéríteni. Jelen ügyben a teljesítési határidő elteltéig nem történt meg a teljesítés a kötelezett részéről, ezért a meghatalmazott védő mint végrehajtást kérő a Győri Járásbíróság Bpk.339/2021/2. számú kötelezést tartalmazó határozata alapján végrehajtási lap kibocsátása iránt terjesztett elő kérelmet a Győri Járásbíróságon. A bíróság a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 126. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján az előtte 0801-56.Vh.2219/2021. számon folyamatban lévő végrehajtás iránti eljárást felfüggesztette, és kezdeményezte az Alkotmánybíróság eljárását.
- [4] 2. Az indítvány szerint a büntetőügyben hozott határozatok végrehajtásáról a Vht. 15. § (1) bekezdés *b*) pontja rendelkezik, melynek értelmében az első fokon eljáró bíróság végrehajtási lapot állít ki a bíróság büntetőügyben hozott határozatának polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezése alapján. Az indítványozó bíró rámutat azonban, hogy a Vht. ezen pontja alapján jelen ügyben nem lehetséges a végrehajtás elrendelése, mert nem polgári jogi igényről van szó, hanem bűnügyi költség megfizetésére vonatkozó kötelezésről. Ezen túlmenően a Vht. 15–16. §-ában foglalt rendelkezések alapján sincs lehetőség végrehajtási lap kiállítására.

- [5] Az indítvány a továbbiakban áttekintette a büntügyi költség meg nem fizetése esetére vonatkozó szabályokat. A fogva tartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2018. (VI. 11.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet1.) 4. § (1) bekezdés *da* pontja alapján a bíróság gazdasági hivatalának feladatkörébe tartozik a büntetőeljárás során alkalmazott vagyoni jellegű joghátrány és az államot megillető vagyoni követelésekkel kapcsolatosan a büntügyi költség előírása és beszedése. A büntügyi költség végrehajtásáról az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. törvény (a továbbiakban: Avt.) rendelkezik. Az Avt. 29. § 10. pont c) alpontja alapján végrehajtható okirat a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság által a büntügyi költségnek a megállapításáról szóló értesítés esetén a behajtást kérő megkeresése. Ennek megfelelően a büntügyi költség végrehajtása az adóhatóság hatáskörébe tartozik, aki a végrehajtást a bíróság gazdasági hivatalának erről szóló értesítése alapján rendeli el. Az indítványozó bíró utal rá, hogy ezen szabályok csak az államot illető büntügyi költség végrehajtásáról rendelkeznek, és nem szólnak a magánszemélynek járó büntügyi költség végrehajtásáról. Mindezekre tekintettel az indítványozó bíró szerint jelen ügyben az Avt. alapján sem lehetséges a végrehajtás elrendelése, arra az adóhatóság sem rendelkezik hatáskörrel.
- [6] Az indítványozó bíró álláspontja szerint jelen ügyben helye van a végrehajtás elrendelésének, azonban a hatályos szabályozás azt nem teszi lehetővé, mert a Vht. kifogásolt rendelkezése a büntetőügyben hozott határozatnak kizárólag a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezése tekintetében teszi lehetővé a végrehajtás elrendelését. Az indítványozó álláspontja szerint ez a helyzet sérti a végrehajtást kérőnek az Alaptörvény XIII. cikkében foglalt tulajdonhoz való alapjogát, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt bírósághoz fordulás jogát is sérti, mert megfosztja a bíróság előtti eljárás kezdeményezése iránti alapvető jogától.
- [7] 3. Az Alkotmánybíróság az indítvánnyal kapcsolatos álláspontja kifejtése céljából megkereste az igazságügyi minisztert.

II.

- [8] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [9] 2. A Vht. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„15. § (1) Az elsőfokon eljáró bíróság végrehajtási lapot állít ki
b) a bíróság büntetőügyben hozott határozatának a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezése alapján,”

- [10] 3. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„813. § (2) Ha a vádat pótmagánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat az 566. § (3) bekezdésében meghatározott eset kivételével felmenti, vagy vele szemben az eljárást a pótmagánvádló vádejte miatt megszünteti, a pótmagánvádló az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül – jogszabályban meghatározott mértékben – megtéríti a vádlott meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett.”

III.

- [11] 1. Az Alkotmánybíróság először azt vizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, valamint az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjában, továbbá 52. § (4)–(6) bekezdésében foglaltakból következő formai és tartalmi követelményeknek.

- [12] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont]. Az indítványozó előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálendő jogszabályi rendelkezést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [XIII. cikk (1) bekezdés, XXVIII. cikk (1) bekezdés].
- [13] 2. Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály vizsgálatára kell irányulnia {3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [22]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg, és részletesen meg kell indokolnia, hogy az adott ügyben valóban szükséges alkalmaznia a támadott jogi normát. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.
- [14] Az Alkotmánybíróság a 3193/2014. (VII. 15.) AB végzésben ezzel összefüggésben a következőket rögzítette: „Az Abtv. nem teszi lehetővé a bíró számára, hogy utólagos absztrakt normakontrollt kezdeményezzen, a bírói kezdeményezés nem *actio popularis*, hanem az egyedi – konkrét – normakontroll eljárás egyik fajtája”, amellyel a bíró az Abtv. 25. § (1) bekezdésében meghatározott esetben élhet (Indokolás [5]). Az „eljáró bíró tehát csak azon jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, melyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell(ene). Ebből következően alapvető feltétel a támadott norma és a folyamatban lévő egyedi ügy közötti közvetlen összefüggés. Amennyiben a bírói kezdeményezés olyan jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést támad meg az Alkotmánybíróság előtt, mely az előtte folyamatban lévő (az Alkotmánybírósághoz fordulás miatt felfüggesztésre került) ügygel nem áll összefüggésben, annak elbírálása során nyilvánvalóan nem kerül alkalmazásra, akkor érdemi alkotmányossági vizsgálatnak nincs helye” {Indokolás [5]; 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [22]}.
- [15] Ezen felül rögzítette az Alkotmánybíróság azt a követelményt is, hogy az alkalmazandó jog megállapítása a rendes bíróság – a konkrét perben eljáró bíró – hatásköre, az Alkotmánybíróság általában tartózkodik attól, hogy e mérlegelésbe beavatkozzon. A bíró feladata és hatásköre ugyanis eldönteni, hogy mely jogszabályok és konkrét jogszabályi rendelkezések alapján, illetve alkalmazásával dönt a benyújtott kereset (előterjesztett vád) tárgyában {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]; 3037/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [29]; 3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}.
- [16] Ugyanakkor az Alkotmánybíróságnak alkotmányos funkciójával összefüggésben az Alaptörvényből és az Abtv.-ből fakadó kötelessége, hogy a bírói kezdeményezés törvényi feltételeinek a fennállását megvizsgálja, s azok nyilvánvaló hiánya esetében a kezdeményezést visszautasítsa {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az alkalmazandó jog megjelölését ezért az Alkotmánybíróság csak abban az esetben vizsgálhatja felül, ha nyilvánvaló, hogy a megjelölt jogszabályt az indítványra okot adó esetben biztosan nem kell alkalmazni {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]}.
- [17] Az Alkotmánybíróság a konkrét ügy vonatkozásában megállapította, hogy a Rendelet1. szabályai irányadók, amelyek jelen ügyben nem alkalmazhatók. A magánjogi jellegű marasztalás végrehajtása végrehajtási lappal történik, így a Vht. vonatkozó rendelkezése az alapul fekvő ügyben irányadó. Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel megállapította, hogy az indítvánnyal támadott jogszabályi rendelkezés alkalmazása a konkrét ügy elbírálásakor nem mellőzhető.

IV.

- [18] A bírói kezdeményezés az alábbiak szerint megalapozott.
- [19] 1. Az Alkotmánybíróság először áttekintette a támadott szabályozás környezetét, a pótmagánvádló fellépése után keletkezett védői díj és költség megállapítására és viselésére vonatkozó rendelkezéseket. A Be. 813. § (2) bekezdése értelmében „[h]a a vádat pótmagánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat az 566. § (3) bekezdésében (lásd a vádlott kényszergyógykezelésének elrendelése) meghatározott eset kivételével felmenti, vagy vele szemben az eljárást a pótmagánvádló vádejte miatt megszünteti, a pótmagánvádló az ügydöntő

határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül – jogszabályban meghatározott mértékben – megtéríti a vádlott meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett.”

- [20] A szabályozás előzményét a 15/2016. (IX. 21.) AB határozat jelentette, amely alaptörvény-ellenesnek nyilvánította és *pro futuro* megsemmisítette a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 344. § (1) bekezdését, amely alapján a terhelt által meghatalmazott védő díját és költségét a pótmagánvádló által képviselt vád alapján folyó eljárásban – a pótmagánvádló „peresztessége” esetén – az állam nem vállalta át, hanem azt a terheltnek kell viselnie. Mindez nem állt összhangban azzal a szabállyal, amelynek értelmében, ha a vádat az ügyész képviselte, és a bíróság a vádlottat felmentette, vagy az eljárást az ügyész vádelejtése miatt megszüntette, az állam a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül – a külön jogszabályban meghatározott mértékben – megtéríti a vádlott költségét, továbbá védőjének az eljárás során nem előlegezett díját és költségét.
- [21] A 15/2016. (IX. 21.) AB határozat következményeként került be a korábbi és a jelenleg hatályos büntetőeljárás törvénybe is az a szabályozás, amely a pótmagánvádló kötelességévé teszi meghatározott költségek viselését „peresztessége” esetén. A pótmagánvádas eljárásban nem kizárólag az állam büntetőjogi igényét érvényre juttató ügyészség vesz részt a vád képviselésében, hanem a pótmagánvádló, ezért a pótmagánvádlónak legalább részben vállalnia kell az eredménytelen eljárás kockázatát, így különösen az eljárása és fellépése folytán felmerült költségeket. Ennek megfelelően a pótmagánvádló fellépése után keletkezett bűnügyi költségek tekintetében egyértelműen a pótmagánvádlót terheli a fizetési kötelezettség. A védő díjával és költségével kapcsolatban külön kiemeli a Be., hogy a pótmagánvádló kizárólag abban az esetben köteles a vádlott meghatalmazott védőjének díját és költségét megfizetni, amennyiben a vádat ő képviselte. A pótmagánvádló a védői díj és költség megtérítésével kapcsolatos fizetési kötelezettségének az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül köteles eleget tenni.
- [22] A terhelt és a meghatalmazott védő, valamint a büntetőeljárásban részt vevő egyéb személyek díjáról és költségéről szóló 19/2018. (VI. 28.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet2.) 2–4. §-a rendelkezik a meghatalmazott védő díjára és költségére vonatkozó rendelkezésekről. A Rendelet2. 8. § (1) bekezdése rögzíti, hogy ha a meghatalmazott védő díjának és költségének megtérítésére az állam köteles, a megtérítendő összeg kiutalását, illetve az összeg átutalását a bíróság székhelye szerint illetékes törvényszék gazdasági hivatala végzi. Ezzel összhangban állapítja meg a Rendelet1. (1) bekezdés *d)* pontjának *da)* alpontja, hogy a bűnügyi költség előírása és beszedése a gazdasági hivatal feladatkörébe tartozik. Az IM rendeletek azonban kifejezetten azokra a költségekre vonatkoznak, amelyeknek a megtérítése az állam feladata, nem szólnak a magánszemélyeket terhelő bűnügyi költség végrehajtásáról.
- [23] Magánjogi marasztalás esetén a végrehajtás a Vht. 15. §-a alapján kiállított végrehajtási lappal történik. A végrehajtási lap kiállításának alapvető feltétele, hogy magánjogi jellegű marasztalásról legyen szó, és a végrehajtási lap kiállítását kontradiktórius eljárás előzze meg, amelyben a követelés megalapozottságát a bíróság vizsgálta. A Vht. 15. §-a végrehajtási lap kiállítását a büntetőügyben hozott határozat polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezése esetén teszi lehetővé. A bűncselekménnyel okozott kárnak az ún. adhéziós eljárás keretében történő, sértett általi érvényesítése magánjogi jellegű marasztalás, ezért a Vht. alá tartozó végrehajtási eljárás keretében érvényesíthető.
- [24] 2. A bírói kezdeményezésben az indítványozó a Vht. 15. § (1) bekezdés *b)* pontja „a polgári jogi igénynek helyt adó” szövegrésze alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését, valamint az indítványozó előtt folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának a kizárását indítványozta. Alkotmányjogi aggályait az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerinti tulajdonhoz való jog, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdésében bírósági eljáráshoz fűződő jog sérelmére alapozta.
- [25] Az Alkotmánybíróság az indítványozó kifogásai közül elsőként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványát képező bírósághoz fordulás jogának érvényesülését vizsgálta a támadott jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben.
- [26] 2.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése értelmében mindenkinek alapvető joga van ahhoz, hogy az elene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a XXVIII. cikk (1) bekezdése „egyrészt magában foglalja – általában véve – a bírósághoz fordulás

- jogát, másrészt eljárási garanciákat követel meg” {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]}. A bírósághoz fordulás joga nem egyszerűen azt jelenti, hogy valaki kérelemmel fordulhat a bírósághoz, és ezzel megindíthatja a bírósági eljárást, ha valamely joga vagy kötelezettsége vitássá válik, hanem hogy a jogvitát a bíróság érdemben bírálja el, és arról érdemben, végrehajtható határozatával, végérvényesen dönt {3124/2015. (VII. 9.) AB határozat, Indokolás [35]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [78]; 22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [16]}.
- [27] Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJB) is több ügyben hangsúlyozta, hogy a bírósághoz fordulás jogának gyakorlatinak és hatékonynak kell lennie. A jog akkor hatékony, ha az egyénnek egyértelmű, gyakorlati lehetősége van arra, hogy vitasson minden olyan intézkedést, ami sérti a jogait. A hatékonysághoz az is hozzátartozik, hogy a bírósági eljárás részletesen és megfelelően szabályozott legyen. Nagyon lényeges, hogy a bírósághoz fordulás jogába nemcsak az eljárás megindításának joga tartozik bele, hanem a jogvita bíróság általi eldöntéséhez való jog is. A bírósághoz fordulás joga akkor is sérülhet, ha egyáltalán nem születik döntés [EJB *Bellet kontra Franciaország* (23806/94), 1995. december 4., 38. bekezdés; EJB *Kutic kontra Horvátország* (48778/99), 2002. március 1., 25. és 32. bekezdések].
- [28] A határozatok végrehajtásához való jog a bírósághoz való jog integráns részét képezi. Az EJB következetes gyakorlata szerint a bírósághoz való jog magában foglalja az ítéletek végrehajtását is, amelynek értelmében a tisztességes eljáráshoz való jog védi a jogerős, kötőerővel rendelkező bírósági határozatok végrehajtását [EJB *Ouzounis és mások kontra Görögország* (49144/99), 2002. szeptember 4., 21. bekezdés].
- [29] 2.2. A végrehajtás a megállapított jogszabályi szankció érvényre juttatása, amelynek két különálló területe a büntetések végrehajtása és a vagyoni végrehajtás. Mindkettő végrehajtási terület közös eleme, hogy a megállapított szankció érvényre juttatásához végső esetben állami kényszer és ennek során törvényes kényszerítő eszközök alkalmazhatók. Az egyedi vagyoni végrehajtásnak a Vht. három további fajtáját különíti el: a bírósági végrehajtást (1), a közigazgatási végrehajtást (2) és a közvetlen végrehajtást (3). A bírósági végrehajtás az egyedi vagyoni végrehajtás fő útja, amely rendszerint kötelezettség teljesítésére vagy későbbi teljesítés biztosítására irányul. Bírósági végrehajtás útján kell végrehajtani a bírósági határozatokat és jogvitákat eldöntő más szervek, valamint a jogszabályokban meghatározott okiratokon alapuló követeléseket (Vht. 1. §).
- [30] Az Alkotmánybíróság a bírósági végrehajtási eljárással összefüggésben kifejtette, hogy annak lefolytatása az állami szuverenitás belső lényegéhez tartozó, közhatalom gyakorlásával együtt járó és az igazságszolgáltatás rendjéhez kapcsolódó állami funkció, amelynek célja bíróság vagy jogvitát eldöntő más szerv döntésének, illetve okiratoknak a hatékony, jogszerű és költségtakarékos végrehajtása {3076/2017. (IV. 28.) AB határozat, Indokolás [28]}.
- [31] Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 17. számú ajánlása (a továbbiakban: Ajánlás) számos minimális követelményt fogalmaz meg a végrehajtási eljárások kialakítása tekintetében. Az Ajánlást a polgári eljárások mellett a büntetőeljárásokra is alkalmazni lehet, ha az nem jár szabadságelvonással. A lehető leghatékonyabb és eredményes végrehajtás érdekében az eljárásra – különös tekintettel a végrehajtható okiratok teljes körére – és a felek jogaira, kötelezettségeire vonatkozó egyértelmű szabályokra van szükség [Ajánlás III.2. b) pont]. Az Ajánlás is kiemeli tehát, hogy részletesen és pontosan kell rendelkezni a végrehajtási eljárás alapjául szolgáló végrehajtható okiratokra vonatkozó szabályokról.
- [32] 2.3. Jelen ügyben a büntetőügyben eljáró bíróság egyszerűsített felülvizsgálati eljárásban megállapította a terhelt meghatalmazott védőjének a pótmagánvádló fellépését követően keletkezett védői díja és költségei összegét, és rendelkezett arról, hogy a Be. alapján azt a határozat jogerőre emelkedését követő egy hónapon belül a pótmagánvádlónak meg kell térítenie. A pótmagánvádló nem tett eleget ezen megtérítési kötelezettségének, ezért a védő végrehajtási eljárást kezdeményezett.
- [33] A Vht. indítványozó bíró által kifogásolt rendelkezése a büntetőügyben született határozatok közül azonban kizárólag a polgári jogi igénynek helyt adó határozat esetén teszi lehetővé a végrehajtási lap kiállítását. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint sérti a bírósághoz fordulás jogát, hogy a Vht. 15. § (1) bekezdés b) pontja alapján a pótmagánvádas eljárásban a Be. 813. § (2) bekezdése alapján meghatározott meghatalmazott védői díj és költség pótmagánvádló általi meg nem fizetése esetén a meghatalmazott védő nem tudja kikényszeríteni az őt megillető vagyoni igényének érvényesítését. A bírósághoz fordulás joga nem érvényesül, mert – a végrehajtási lap, illetve más végrehajtható okirat kiállításának hiányában – a bíróság érdemben nem tudja elbírálni a kívánt vagyoni igényt, és nem tud döntést hozni a végrehajtás tárgyában.

- [34] 3. Az Alkotmánybíróság ezt követően megvizsgálta, hogy a támadott rendelkezésből eredő korlátozás alaptörvény-ellenesnek minősül-e.
- [35] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint, amíg az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jog abszolút, azaz korlátozhatatlan, addig az egyes részjogosultságok más alapjogok vagy alaptörvényi értékek viszonylatában a szükségesség/arányosság kritériumrendszerében érvényesülnek [3223/2018. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [27]], azaz azok jogalkotó általi korlátozása az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének keretei között adott esetben lehetséges. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság gyakorlatában a bírósághoz fordulás joga – figyelemmel az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésére – nem jelent korlátozhatatlan alanyi jogot, azonban – szintén az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján – a korlátozás nem érintheti az alapvető jog lényeges tartalmát, a korlátozásra egy másik alapvető jog vagy alkotmányos érték védelméhez feltétlenül szükséges mértékben és az elérni kívánt céllal arányosan kerülhet csak sor [36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]].
- [36] A Be. 813. § (2) bekezdése alapján a pótmagánvádlónak – az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követő egy hónapon belül – meg kell térítenie a meghatalmazott védő azon díját és költségét, amely pótmagánvádló fellépését követően keletkezett. Amennyiben a pótmagánvádló ennek nem tesz eleget, a meghatalmazott védő a törvény erejénél fogva igényt tarthat az őt megillető díjra és költségekre. A bírósághoz fordulás jogából következően a meghatalmazott védőnek joga van bírósághoz fordulnia a követelése érvényesítése érdekében. A bírósághoz fordulás jogából azonban az is következik, hogy a bíróság érdemben döntést tudjon hozni a végrehajtás kérdésében, azaz elrendelhesse a követelés végrehajtását. A jelenlegi jogszabályi környezetben azonban a bíróságnak nincs lehetősége a Vht. alapján végrehajtási lap kiállítására, és más módon sem tudja kikényszeríteni a végrehajtást.
- [37] A 3215/2014. (IX. 22.) AB határozat megerősítette a korábbi Alkotmány hatálya alatt hozott 3/2006. (II. 8.) AB határozat megállapítását, mely a perindítási határidőhöz kapcsolódóan kimondta, hogy „a bírósághoz fordulás jogának alkotmányosan elfogadható korlátozásához alkotmányos cél kell és a korlátozás mértékének e céllal ésszerű arányban kell állnia” (Indokolás [11]). Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a bírósághoz fordulás jogának immanens részét képezi a határozatok végrehajthatósága. Jelen esetben a korlátozás abból adódik, hogy nincs mód egy bírósági határozatban megállapított pénzkövetelés érvényesítésére. Az Alkotmánybíróság a támadott jogszabályi rendelkezés, a kapcsolódó jogszabályi környezet és az azzal összefüggő jogalkotói tevékenység vizsgálata során sem tudott feltárni olyan alkotmányos célt, amely kellő módon alátámasztaná annak szükségességét, hogy egy pénzkövetelés, a konkrét ügyben a meghatalmazott védőt a Be. 813. § (2) bekezdése alapján megillető vagyoni követelés végrehajtására egyáltalán ne legyen mód.
- [38] Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel arra a megállapításra jutott, hogy az, hogy a Vht. 15. § (1) bekezdés *b*) pontja nem teszi lehetővé a Be. 813. § (2) bekezdésében foglalt díj és költség megtérítését a meghatalmazott védő számára, elvonja a bírósághoz fordulás jogának lényegét, ezért szükségtelenül korlátozza a tisztességes eljáráshoz való jogot. A korlátozás szükségtelen voltának megállapítása miatt az Alkotmánybíróság a további vizsgálatot az arányosság tekintetében már nem folytatta le.
- [39] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a Vht. 15. § (1) bekezdés *b*) pontja ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével, ezért a támadott rendelkezés megsemmisítéséről határozott.
- [40] 4. Az Alkotmánybíróság azért semmisítette meg a Vht. 15. § (1) bekezdés *b*) pontját teljes egészében, mert álláspontja szerint az indítványozó által kért mozaikos megsemmisítés nem megfelelő megoldás, mert a Vht. 15. § (1) bekezdésének *b*) pontja hatályban maradó része mellett is fennmaradna a bizonytalanság, hogy a büntető-eljárásban született határozatok közül melyek esetén lenne lehetőség végrehajtási lap kiállítására.
- [41] Az Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés főszabály szerint, az Abtv. 45. § (1) bekezdése értelmében a megsemmisítésről szóló határozatnak a hivatalos lapban való közzétételét követő napon hatályát veszti, és e naptól nem alkalmazható, a kihirdetett, de hatályba nem lépett jogszabály pedig nem lép hatályba. Az Abtv. 45. § (4) bekezdése értelmében ugyanakkor az Alkotmánybíróság a főszabálytól eltérően is meghatározhatja az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabály hatályon kívül helyezését, illetve a megsemmisített jogszabály általános vagy egyedi ügyekben történő alkalmazhatatlanságát, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja.
- [42] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban is hangsúlyozta, hogy a jogbiztonság érdekében adott esetben, adott szabályozási körben egyáltalában nem tűri el a joghézagot, ezért – ennek elkerülése céljából – a jövőbeni megsemmisítéssel időt hagy a törvényhozónak az új szabályozás megalkotására. Az Alkotmánybíróság

álláspontja szerint – korábbi gyakorlatával összhangban – a *pro futuro* megsemmisítés a jogbiztonságot szolgálja abban az esetben, ha az alaptörvény-ellenesség kimondására úgy kerül sor, hogy az Alkotmánybíróság indokoltan tartja az alaptörvény-ellenes jogszabály helyett új szabályozás megalkotását. Ha az alaptörvény-ellenes jogszabály időleges hatályban tartása kevesebb veszélyt jelent a jogrend épsége szempontjából, mint az azonnali megsemmisítés, a jövőbeli hatályú megsemmisítés indokolt [lásd pl. 20/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [57]–[58]; 16/2016. (XI. 21.) AB határozat, Indokolás [74]].

- [43] Jelen esetben a megsemmisített rendelkezés alkotmányos újraszabályozása, a büntetőügyben hozott határozatok alapján kiállítható végrehajtási lap részletes szabályainak megteremtése érdekében jogalkotási feladatot ró az Országgyűlésre. Az azonnali, *ex nunc* hatályú megsemmisítéssel azonban olyan joghézag keletkezne, amely kiszámíthatatlanná tenné a folyamatban lévő végrehajtási eljárások lefolytatását. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a rendelkezés időleges hatályban tartása kevesebb veszélyt jelent a jogrend épségére, mintha átmenetileg joghézag keletkezne. Ezért az Alkotmánybíróság a jövőbeli, 2023. március 31-i hatállyal történő megsemmisítésről döntött, időt hagyva a jogalkotónak az Alaptörvénynek megfelelő új szabályozás kidolgozására.
- [44] 5. Az indítványozó álláspontja szerint a támadott rendelkezés az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésébe is ütközik. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság a támadott rendelkezés alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján a fentiek szerint megállapította, a további indítványelem vizsgálatától eltekintett.
- [45] 6. Az indítványozó kérte az Alkotmánybíróságtól, hogy a Győri Járásbíróság előtt 0801-56.Vh.2219/2021. számon folyamatban lévő egyedi ügyben állapítsa meg a támadott rendelkezés alkalmazásának a tilalmát. Az indítvány ezen elemét az Alkotmánybíróság azért nem tartotta megalapozottnak, mert a fennálló helyzet alaptörvény-ellenessége a szabály kizárásával nem, hanem annak módosításával orvosolható. Mivel tehát a szabályozás Alaptörvénnyel való összhangja a Vht. 15. § (1) bekezdés *b)* pontja alkalmazásának a kizárásával nem állítható helyre – sőt a végrehajtást kérőre nézve hátrányosabb helyzetet eredményezne – az Alkotmánybíróság az alkalmazási tilalomra vonatkozó indítvány elutasításáról döntött.

V.

- [46] A határozatot az Abtv. 44. § (1) bekezdésének első mondata alapján közzé kell tenni a Magyar Közlönyben.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [47] Annak ellenére, hogy a többségi határozat indokolásában kifejtett érvelés legnagyobb részével – és így annak alaptörvény-ellenesség megállapítására vezető irányával – egyetértek, a döntés rendelkező részének a Vht. 15. § (1) bekezdése *b)* pontjának egésze megsemmisítését tartalmazó 1. pontját nem tudtam támogatni.
- [48] 1. Ennek oka alapvetően az, hogy álláspontom szerint a döntés indokolása, annak is különösen a határozat indokolásának IV/4. pontjában (Indokolás [40] és köv.) foglalt sommás megállapítása nem kellően meggyőző abban a tekintetben, hogy a szerintem is kétségkívül fennálló alkotmányossági problémára miért ne jelentene adekvát, egyben a jelen ügy érintettje (és esetleg a majdani jogalkotói beavatkozásig még más, hasonló helyzetbe kerülő érintettek) számára is megnyugtató megoldást az indítványozó bírő által kért mozaikos megsemmisítés.
- [49] Nem értek egyet az említett indokolási pontban foglalt azon megállapítással, hogy ez esetben a hatályban maradó jogszabályi szöveg mellett a jogalkalmazásban bizonytalanság maradna fenn a tekintetben, hogy „a büntető eljárásban született határozatok közül melyek esetén lenne lehetőség végrehajtási lap kiállítására”. Ilyen bizonytalanság kiküszöbölésre véleményem szerint a bírói jogértelmezés a hatályban maradó szöveg, a jelenlegi joggyakorlat, továbbá éppen a jelen döntés indokolásában kifejtett érvek együttes figyelembevételével mellett teljes mértékben alkalmas és elégséges lenne.
- [50] A kért mozaikos megsemmisítés mellett a támadott rendelkezés a következő szöveggel maradt volna hatályban: „15. § (1) Az elsőfokon eljáró bíróság végrehajtási lapot állít ki [...] *b)* a bíróság büntetőügyben hozott határozatának rendelkezése alapján”. Úgy gondolom, hogy egy ilyen változás a jogszabály szövegében nem eredményezte volna automatikusan azt, hogy büntetőügyekben hozott döntésekből fakadó polgári jogi igények a jövőben ne lettek volna végrehajtás útján kikényszeríthetőek pusztán amiatt, hogy – az Alkotmánybíróság döntése következtében – külön nevesítetten kikerülnek a jogszabály szövegéből. Az pedig, hogy a vizsgált szabály a Vht.-ban található, a rendszertani értelmezés alapján önmagában – történeti értelmezéssel együttesen pedig különösen – kizárta volna azt is, hogy a normaszövegnek a jövőben olyan nemkívánatos értelmet lehessen tulajdonítani, hogy a büntetőjogi szankciók alkalmazásához lenne szükség végrehajtási lap kiállítására. [Ez a vonatkozó jogszabályok (köztük maga a Vht.) egész rendszerével nyilvánvalóan ellentétes jogértelmezésnek minősülne.] Az így hatályban maradó szöveg véleményem szerint, mint többen a kevesebb, továbbra is kiterjedhetett volna a büntetőügyben hozott határozatok azon rendelkezéseire, amelyek polgári jogi igényekre vonatkoznak; azonban nem zárták volna ki azt sem, hogy a bűnügyi költségek pótmagánvádló által való viselésének a Be. alapján a büntető bíróság által ilyen esetben kógens szabály alapján megállapított kötelezettségére vonatkozó ítéleti rendelkezések is bevonhatóak legyenek ebbe a körbe.
- [51] Amint arra fentebb már utaltam, nézetem szerint egy mozaikos megsemmisítés mellett a fennmaradó normaszöveget a bírói gyakorlat – különösen az Alkotmánybíróság jelen döntésében foglalt érvekre való hivatkozás mellett – az Alaptörvény 28. cikkének megfelelő jogértelmező tevékenység mellett ezután alkotmányosan töltötte volna meg a többségi döntés indokolása szerinti tartalommal.
- [52] Másfelől a jogalkotót – amennyiben ezt mégis szükségesnek látja – az általam kívánatosnak tartott megoldás, vagyis az *ex nunc* hatályú mozaikos megsemmisítés elfogadása esetén sem gátolta volna meg semmi abban, hogy (az Alkotmánybíróság jelen döntésében foglaltak szem előtt tartásával) a későbbiekben ugyanúgy tartalmilag megfelelő új szabályozást alkosson, mint a Vht. támadott rendelkezése egészének *pro futuro* hatályú megsemmisítése esetén. Megjegyzem továbbá azt is, hogy akár még maga a mozaikos megsemmisítés is megállapítható lett volna *pro futuro* hatállyal is: ebben az esetben az egyedi (vagy akár a tárgyazonos ügyekre nézve általános) alkalmazási tilalom már megállapítható, az érintett(ek) által elszenvedett – indokolatlan – jog sérelem pedig elkerülhető lett volna.

- [53] Véleményem szerint tehát bármelyik általam vázolt rendelkező részi megoldás mellett elérhető lett volna az, ami egyébként az Alkotmánybíróság alaptörvény-ellenességet megállapító döntéseiben bizonyos esetekben kétségtelenül nem garantálható; nevezetesen, hogy az abban rögzített (alkotmányos jelentőségű) joghatás pozitív hozadékai ne csak egy többé-kevésbé távoli időponttól, a jogalkotói beavatkozást követően – tipikusan és potenciálisan más érintettek tekintetében – érvényesüljenek, hanem azok a végül az adott döntés elfogadására vezető alapügy érintettje (és esetleg más hasonló helyzetben lévő érintettek) számára is alkotmányjogi szempontból megnyugtató eredményt hozzanak.
- [54] 2. A korábban már több más ügyben kifejtett azon álláspontom okán, amely szerint a XXVIII. cikk (1) bekezdése az Alaptörvény megfogalmazásából adódóan csak a peres eljárásokra vonatkozatható, vitathatónak tartom a többségi döntésben foglaltak szerinti megsemmisítést amiatt is, hogy arra ezen alaptörvényi rendelkezés sérelmére alapítottan került sor. Ez a többségi gyakorlathoz képesti megközelítésbeli különbség azonban a jelen ügyben önmagában még nem zárta volna ki részemről egy megsemmisítést tartalmazó döntés támogatását.
- [55] A bűnügyi költségek bírói döntésen alapuló megtérítése iránti igény – mint ilyen esetekre nézve végső soron törvényben (Be.) biztosított jog – megítélésem szerint olyan, a jogosultat feltétlenül megillető anyagi-pénzügyi jellegű igény (váromány), amely az alkotmánybírósági gyakorlat szerinti egyes más vagyoni igényekhez hasonlóan tulajdoni védelem alá vonható. A kikényszeríthetőség biztosításának alkotmányosan nem igazolható hiánya, korlátozása ezért álláspontom szerint az indítványban szintén hivatkozott XIII. cikk (1) bekezdésének sérelme okán is elvezethetett volna a támadott rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és – az indítványban megjelölt szövegrész – ezzel összefüggésben történő megsemmisítésére.

Budapest, 2022. október 4.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/469/2022.
Megjelent a Magyar Közlöny 2022. évi 168. számában.

